

Disfunctionele staat

2012/12
27 | 02 | 2012

MENSEN

WELVAART

BESCHERMING

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom
Itinera Institute

Nu we het derde jaar van de eurocrisis ingaan, begint eindelijk het besef door te dringen hoe diepgeworteld het probleem van de Griekse staat wel is. Omdat het begrip **“mislukte staat” (failed state)** voorbehouden is voor staten waar de centrale overheid geen controle meer heeft over het eigen grondgebied, is het misschien gepaster om Griekenland te omschrijven als een *disfunctionele staat*. Het wordt in elk geval elke dag duidelijker dat het gezag erg zwak is door het in hoge mate voorkomen van corruptie, bureaucratie en gebrekkige rechtspraak zodat meer en meer er over het land gesproken wordt als een *falende staat*.

Sinds Adam Smith beschouwen economen instituties zoals het doen naleven van eigendomsrechten en rechtszekerheid wat het naleven van contracten betreft als de minimale voorwaarden voor het doen ontspruiten van economisch initiatief. In Griekenland weten de burgers echter dat het niet zo is dat de regels gelijk zijn voor al-

len. De gevallen van gestolen publieke middelen en ontdoken BTW waarbij de overtredders met alle respect behandeld blijven enkel omdat ze goede connecties hebben, zijn dodelijk voor de maatschappelijke cohesie. Wanneer een moderne staat er niet in slaagt om te verhinderen dat een steeds groeiende groep parasiteert op

“
*Het haalt weinig uit wanneer een individuele burger zich afzet
tegenover het cliëntelisme als zijn medeburgers er zich van blijven
bedienen.*

”

de inspanningen van de rest, dan wordt wat een voedingsbodem behoort te zijn voor ondernemende burgers erg steriele grond. Bij een belangrijke kern van het Griekse establishment leeft er de overtuiging dat elk probleem opgelost kon worden door het budget eenvoudig te verdubbelen waarbij deze heersende elite in haar normvervaging gemeenschaps-gelden ondertussen beschouwt als middelen die ze kan toe-eigenen voor zichzelf en eigen achterban. De woede van de bevolking kanaliseert zich tegen de socialistische Pasok en de centrumrechtse Nea Demokratia die al jaren de macht onderling verdelen. Sinds het verwijderen van de militaire dictatuur is het gebruik ontstaan om leden van de machtspartijen te belonen met allerlei privileges gaande van een vaste benoeming tot exorbitante pensioen –en gezondheidsrechten. Daarbij worden de twee partijen tegen elkaar uitgespeeld door vakbonden die afwisselend dreigen de tegenpartij opnieuw aan de macht te brengen indien hun eisen niet werden ingewisseld. De gewone burger ziet niet alleen lijdzaam toe maar observeert hoe iedereen zich verrijkt ten koste van hem.

Dit ondergraaft ten sterkste zijn ethos om nog zelf te betalen voor de excessen die samenhangen met het equivalent van een stammentwist. Bovendien begint hij ook vooral te verwachten dat hij van alles bekommt van de gemeenschap zonder ervoor te moeten bijdragen. Meer en meer vindt hij het ook noodzakelijk om regels te omzeilen om te overleven.

Wie dit alles gadeslaat, vraagt zich of hoe het komt dat het zo lang heeft kunnen duren voor het volledig vastgelopen is. Daarvoor is het uiteraard noodzakelijk om te beseffen hoe wijd de krediet-sluisen de voorbije jaren wel openstonden. Internationaal stonden talloze financiers klaar om steeds meer geld te kanaliseren naar Griekenland. Dat de Europese Centrale Bank het Griekse staatspapier blijven accepteren is als onderpand voor herfinanciering van de banken heeft uiteraard een centrale rol gespeeld. De Grieken zelf beseffen pas dat ze in een ander regime terecht zijn gekomen bij de eerste noodleningen omdat deze onder Brits recht geschreven werden waarbij de schuldeisers desnoods publieke activa in beslag kunnen nemen.

Zowat heel de historische schuld van het land is echter geschreven onder Grieks recht en daar was de kans voor internationale financiers altijd al erg klein om daar nog veel van terug te zien.

De internationale financiële markten geconfronteerd met het diepgewortelde probleem van het Griekse politiek-economisch systeem beseffen ondertussen dat het een illusie is dat de Europese instanties zomaar eventjes een halt kan toeroepen aan de praktijk van decennialange monopolistische tendensen en navenante rent-extractie. Dit is erg anders in bijvoorbeeld een land als IJsland waar de premier voor een speciale rechtbank moet verschijnen toen bleek dat hij de belangrijkste bank had laten kopen met leningen bij diezelfde bank en er ondertussen ook partijfinanciering had kunnen losweken. In IJsland heeft de burger het gevoel dat finaal verantwoordelijkheid wordt opgenomen terwijl in Griek-

enland de burger voelt dat hij geen echte keuze heeft omdat de machtspartijen als een feitelijk kartel functioneren. Nochtans kan ook daar de catharsis alleen komen van burgerinitiatieven die de rotte politieke cultuur aan de kaak stellen. Dit is uiteraard een paradox omdat de gedegouteerde burger begrijpelijkerwijs zich liever helemaal van het politieke proces afkeert. Fundamenteel worstelt echte hervorming dan ook met een famous collectief actieprobleem omdat het weinig uithaalt wanneer een individuele burger zich afzet tegenover het cliëntelisme als zijn medeburgers er zich van blijven bedienen.

Ivan Van de Cloot
Hoofdeconoom

Voor duurzame economische groei
en sociale bescherming